EXERCITAREA DREPTULUI DE AUTOR ŞI A DREPTURILOR CONEXE TRANSMISE PRIN CONTRACTUL DE LICENŢĂ: ÎNTRE LIMITE ŞI LIBERTATE

Natali POPOV

CZU: 347.78 natali.popov16@gmail.com

Man has written about property since Romans gave the notion of proprietas, but intellectual property has been overshadowed. The fact that one can own an idea is a „child" of Enlightenment Europe, when in 1400s in the Republic of Florence people realized that an idea is the result of the human mind - but not a divine revelation, and authors began to capitalize on their intellectual. Nowadays the licensing agreement needs popularization.

Opera mea în mâna ta – în acest mod aș denumi eu succint raportul dintre contractul de licență și dreptul de autor, fiind acea incursiune care oferă autorului prerogativa de a fi în continuare titularul dreptului de autor, însă exercițiul acestui drept fiind exercitat de o persoană terță cu care acesta a contractat. Codul civil instituie o regulă în materia contractuală a dreptului de autor; prin urmare, în conformitate cu art.476 alin. (6) din Codul civil al Republicii Moldova [1] (în continuare – C. civ.) nicio persoană nu poate exploata dreptul asupra obiectului de proprietate intelectuală al altuia fără licența corespunzătoare. Reieșind din prevederea expusă, contractul de licență presupune „o undă verde" de exploatare a drepturilor de proprietate intelectuală a altuia. Această condiționare este una inerentă, fiindcă doar în baza titlului obținut licențiatul este îndreptățit de a folosi bunul altuia, în caz contrar ar putea interveni răspunderea pentru uzura proprietății altuia.

Din punct de vedere istoric, originea contractului de licență își are debutul în Evul Mediu [2, p.1], unde papii romano-catolici acordau prerogativă colectorilor locali, care plăteau redevențe Vaticanului de a fi asociați cu biserica. Deși la nivel primar această practică a fost preluată ulterior sub diverse forme. În acest fel, primii germeni ai acestui contract ar putea fi considerată înțelegerea [3, p.74] (iar în uzul modern – contractul) pentru imprimarea cărților care a fost încheiată între William Caxton și abatele din Westminster Abbey din 1476, prin care acesta i-a permis lui Caxton să imprime primele cărți și ulterior să le vândă, în schimbul unei redevențe plătite abatelui. Deși la nivel de debutant, ulterior în perioada modernă și consecutiv contemporană, odată cu cristalizarea proprietății intelectuale, contractul de licență a început să fie folosit în modul în care este cunoscut și azi – care autorizează o terță persoană să folosească proprietatea intelectuală a licențiatorului, devenind o modalitate atât de a proteja, cât și de a exploata proprietatea intelectuală.

Drept punct de plecare în clasificarea licențelor după întinderea drepturilor care sunt transmise prin contract, sunt cunoscute două tipuri – licența exclusivă și licența neexclusivă. Licența exclusivă, după cum rezultă din esența legii, este tratată drept contract de autor care prevede transmiterea următoarelor drepturi la folosirea operei unei terțe persoane: transmiterea drepturilor de valorificare a operei într-un anumit mod; transmiterea operei în limitele stabilite în contract; transmiterea acestor drepturi numai unei persoane; învestirea acestei persoane cu dreptul de a permite sau a interzice altor persoane valorificarea în mod analog a operei [4, p.349]. Dreptul de autor se caracterizează printr-o divizibilitate. Adică, există un singur obiect, un singur drept, însă concomitent există diferite utilizări ale aceluiași obiect de proprietate ce pot fi împărțite și deținute de persoane diferite: pe de o parte, autorul în calitatea de licențiator și partea care exercită acest drept transmis, licențiatul – ceea ce caracterizează mecanismul licenței exclusive. Nu vorbim aici despre împărțirea obiectului proprietății în sine. Mai degrabă vorbim despre o proprietate divizată corespunzător intereselor în diferite utilizări ale aceleiași parcele [5, p.23]. În cazul licenței neexclusive, licențiatul poate valorifica opera, în limitele stabilite de această licență, ca și persoanele care au obținut dreptul de valorificare a acesteia. Licențiatul nu are dreptul să permită sau să interzică valorificarea operei de către alte persoane [6, p.4].

Încheierea contractului de licență presupune primul indice cronologic de existență a acestui raport contractual. Pentru a ajunge la exercițiul drepturilor transmise, este nevoie de încheierea acestuia, cu respectarea tuturor rigorilor pentru ca acesta să fie considerat valabil și să-și producă efectele urmărite de părți. În caz contrar ar putea interveni nulitatea.

Formarea contractelor este modelată de principiile dreptului privat. Consimțământul se află în centrul teoriei moderne a dreptului contractual. Raportul contractual ia naștere doar dacă părțile au consimțit acest lucru, iar în materia proprietății private nu s-a încercat să se abată de la regula generală. În conformitate cu legislația Republicii Moldova, contractul se încheie în formă scrisă. În Legea nr.230/2022 legiuitorul, cu titlu de exemplu, a înserat la art.32 alin.(2) elementele obligatorii care trebuie să se cuprindă în conținutul contractului. Codul civil operează cu termenul „clauze esențiale”, pe când legea – cu „elemente obligatorii”, iar *de lege ferenda* ar fi de armonizat acești doi termeni, pentru a nu produce careva interpretări eronate. Pe această ordine de idei, dacă privim elemente obligatorii ca clauze esențiale, neincluderea acestor șase elemente în contract ar putea genera nulitatea. Astfel, în conformitate cu art.1027 alin.(1) C. civ., „contractul se consideră încheiat dacă părțile au ajuns la un acord privind toate clauzele lui esențiale”, iar la alin.(2) sunt prevăzute clauze la care sunt considerate esențiale, și anume: „clauzele care sunt stabilite ca atare prin lege [..]”. Contractul de licență se va considera încheiat doar în ipoteza în care părțile au indicat în contract elementele prevăzute la art.32 alin.(2) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, nr.230 din 2022, din considerentul că legea enumeră exhaustiv asupra căror clauze este stringent de a se face referire în contract. În situația în care părțile omit și nu includ aceste clauze în contract, intervin

mecanisme de remediere pentru a nu se ajunge la consecința nulității, unde se acordă un termen pentru a se include clauzele obligatorii, iar în cazul în care părțile contractante nu se încadrează în acesta, actul juridic încheiat poate fi nul în baza art.334 alin. (3) C. civ.

Obligațiilor contractuale le pot fi atribuite careva interveniri. Aceste modificări sau această dinamică a raporturilor juridice obligaționale se realizează, conform doctrinei clasice, prin transmisiunea sau transformarea obligațiilor [6, p.179]. Atât sublicențierea, cât și transferul de licență presupun două drepturi care pot fi exercitate de către licențiat, doar cu acordul expres al licențiatorului, după încheierea contractului de licență. O sublicență este o acordare de drepturi de către un licențiat către o terță persoană (sublicențiatul), care cuprinde unele sau toate drepturile care au fost acordate titularului de licență în baza contractului de licență primar. Sublicențierea există doar atâta timp cât rămâne valabil și contractul de licență primar, fiind funcționabilă regula accesorium sequitur principalem [accesoriul urmează soarta principalului]. Prin transferul de licență se subînțelege contractul prin care licențiatul se subrogă în drepturile și obligațiile sale cu o terță persoană. Nu va fi aplicabilă cesiunea de creanță, din considerentul că în cadrul transferului de licență nu se transmite un oarecare drept sau o obligație, ci întreaga poziție contractantă, împreună cu dreptul și datoria contractuală, având un spectru cu mult mai larg comparativ cu prima. Prin transferul de licență se subînțelege cesiunea contractului.

Contractul de licență se încheie între licențiat și licențiator, unde primul obține acces la dreptul de proprietate intelectuală în schimbul unei anumite forme de remunerație. Titularii dreptului de autor se clasifică în titulari primari și titulari derivați sau succesivi. Titularul primar întotdeauna este autorul, cel care a creat atât opera, cât și sub al cărui nume este publicată. Titularii derivați reprezintă succesorii de drepturi de autor: moștenitorii autorului, editorii, teatrele, studiouri de film și ale organizații, precum și statul însuși [8, p.101]. Prin urmare, calitatea de titular derivat sau succesiv urmează a fi dobândită prin moștenire sau ca efect al transmiterii contractuale a drepturilor patrimoniale.

Atât autorul, cât și moștenitorii acestuia dispun de o serie de drepturi patrimoniale fundamentale, fiind niște drepturi exclusive, iar această exclusivitate având caracter patrimonial poate fi partajată prin intermediul raporturilor contractuale, unde terții sunt autorizați de a folosi lucrarea în strictă conformitate cu condițiile asupra cărora părțile au convenit. Termenul contractului nu trebuie să depășească termenul de protecție a operei, din considerentul că odată ce aceasta trece în domeniul public contractul încetează *de iure* odată ce operă a fost scoasă din circuitul civil. Un alt factor inerent în cazul contractului este teritoriul de acțiune, ceea ce asigură o delimitare clară și certă nu doar a drepturilor transmise, dar și unde contractul este viabil. Un alt aspect fără de care nu se poate concepe contractul în materia dreptului de autor este remunerația de autor. Mercantilismul nu este anulat de artă și creație. În fine, anume tendința de acumulare de capital circumscrie voința autorului de a-și transmite drepturile spre folosință unui terț.

Referințe:

1. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr.82-86, intrat în vigoare la 1.01.2003, modernizat prin Legea nr.113 din 15 noiembrie 2018 privind modernizarea Codului civil și modernizarea unor acte legislative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2018, nr. 467-478, pusă în aplicare la 01.03.2019.
2. The history of licensing, p.1 [online] [Accesat: 15.01.2023]. Disponibil: < https://www.gandb.com/wp-content/uploads/2017/03/Chapter-1-Licensing-101-The-History-of-Merchandising-and-Licensing.pdf>)\
3. BLADES, W. *The biography and tipograhy of William Caxton, England first printer*. Second Edition. New York: Scribner and Welford, 1882, p.74.
4. GHIBAC, G., ROBU, O., BRUMĂ, S., CHIBAC, N. *Drept civil. Contracte și succesiuni.* Ediția a IV-a. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019, p.349.
5. NEWMAN, C. A license is not a „contract to sue”: disentangling property and contract in the law of copyright licenses. In: *Iowa Law Review*. Washington: George Manson University, Law and Economics Research Paper, 2013, no.2, vol.98, p.23.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea unor prevederi ale legislației privind dreptul de autor și drepturile conexe nr.1 din 25.04.2016, modificată de Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.36 din 04.12.2017. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova,* 2016, nr.6, p.4.
7. DUMITRAȘCU, D. Regimul juridic al cesiunii contractului în legislația Republicii Moldova. În: *Anuarul Catedrei de ştiinţe socio-umane şi asistenţă socială*. – Bălți: US „Alecu Russo”, 2017, p.179.
8. PLOTNIC, O., CRUDU, R., MOGOL, N., CIMIL, D. *Dreptul proprietății intelectuale*. Chișinău: CEP USM, 2021, p.101.

Recomandat
***Dorin CIMIL,** dr., conf. univ.*